

**Міністерство освіти і науки України
Національна академія педагогічних наук України
Асоціація університетів України
Одеська обласна державна адміністрація
Одеська міська рада
Одеський обласний інститут удосконалення вчителів
Освітньо-культурний центр «Інститут Конфуція»**

**ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ К. Д. УШИНСЬКОГО**

МАТЕРІАЛИ

ІІІ МІЖНАРОДНОГО КОНГРЕСУ

**«ГЛОБАЛЬНІ ВИКЛИКИ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ
В УНІВЕРСИТЕТСЬКОМУ ПРОСТОРИ»**

18-21 травня 2017 року

Місце проведення:

**Південноукраїнський національний педагогічний університет
імені К. Д. Ушинського
(м. Одеса, вул. Старопортофранківська, 26)**

**Одеса
2017**

**Ministry of Education and Science of Ukraine
National Academy of Educational Sciences of Ukraine
Association of Universities of Ukraine
Odessa Regional State Administration
Odessa City Council
Odessa Regional Advanced Training Institute for Teachers
Education and Culture Centre «Confucius Institute»**

**SOUTH UKRAINIAN NATIONAL PEDAGOGICAL UNIVERSITY
NAMED AFTER K. D. USHYNKY**

**THIRD INTERNATIONAL CONGRESS
«GLOBAL CHALLENGES OF PEDAGOGICAL EDUCATION
IN ACADEMIC SPACE»**

18-21 May 2017

South Ukrainian National Pedagogical University
named after K. D. Ushynsky
26, Staroportofrankivska Str.

Odessa
2017

УДК 378.4:37.015.3+001
ББК 74+72я43
Г 54

Рекомендовано до друку рішенням ученої ради
Південноукраїнського національного педагогічного університету
імені К. Д. Ушинського
(протокол № 11 від 27 квітня 2017 року)

Укладачі:

Чебикін Олексій – доктор психологічних наук, академік НАПН України (голова)
Ананьєв Антон – кандидат психологічних наук, приват-професор (Україна)
Андрущенко Віктор – доктор філософських наук, академік НАПН України (Україна)
Богуш Алла – доктор педагогічних наук, академік НАПН України (Україна)
Білова Наталія – кандидат педагогічних наук, приват-професор (Україна)
Балуба Ігор – кандидат історичних наук, начальник відділу педагогічної та післядипломної освіти Міністерства освіти і науки України (Україна)
Бідний Григорій – професор Університетського коледжу м. Нью Джерсі (США)
Богданова Інна – доктор педагогічних наук, професор (Україна)
Гаєвець Яна – кандидат педагогічних наук, викладач (Україна)
Гайжугіс Альгірдас – габілітований доктор гуманітарних наук, академік, член-кореспондент Академії наук Литовської республіки (Литва)
Дін Сін – PhD, координатор Освітньо-культурного центру КНР «Інститут Конфуція» (Китай)
Джангулашвілі Леван – професор (Грузія)
Джуринський Петро – доктор педагогічних наук, професор (Україна)
Долинський Борис – доктор педагогічних наук, професор (Україна)
Жаровцева Тетяна – доктор педагогічних наук, професор (Україна)
Жук Олександр – доктор педагогічних наук, професор (Білорусь)
Задорожна Любов – кандидат філософських наук, заступник директора Одеського обласного інституту вдосконалення вчителів (Україна)
Койчева Тетяна – доктор педагогічних наук, професор (Україна)
Копусь Ольга – доктор педагогічних наук, професор (Україна)
Курлянд Зінаїда – доктор педагогічних наук, професор (Україна)
Мартінова Раїса – доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент НАПН України (Україна)
Музиченко Ганна – доктор політичних наук, професор (Україна)
Наумкіна Світлана – доктор політичних наук, професор (Україна)
Осипова Тетяна – доктор педагогічних наук, професор (Україна)
Пальшкова Ірина – доктор педагогічних наук, професор (Україна)
Попова Олександра – кандидат педагогічних наук, доцент (Україна)
Саннікова Ольга – доктор психологічних наук, професор, академік НАПН України (Україна)
Симоненко Світлана – доктор психологічних наук, професор (Україна)
Скворцова Світлана – доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент НАПН України (Україна)
Тарасенко Ольга – доктор мистецтвознавства, професор (Україна)
Хмель Наталя – кандидат психологічних наук, приват-професор (Україна)
Яковлева Марина – кандидат психологічних наук, доцент (Україна)

Усі матеріали друкуються в авторській редакції.

Глобальні виклики педагогічної освіти в університетському просторі : матеріали III Міжнародного Конгресу (м. Одеса, 18-21 травня 2017 року) / Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського. – Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2017. – 678 с.

ISBN 978-966-916-275-5

До збірника ввійшли матеріали III Міжнародного Конгресу «Глобальні виклики педагогічної освіти в університетському просторі», присвяченого узагальненню педагогічних, психологічних та соціально-політичних аспектів підготовки сучасного вчителя; системі формування духовного та інтелектуального потенціалу сучасної молоді; перспективним психолого-педагогічних концепціям підготовки вчителя в системі університетської освіти; інноваційним авторським педагогічним технологіям.

Збірник рекомендовано для широкого кола фахівців, які цікавляться проблемами педагогічної освіти.

УДК 378.4:37.015.3+001
ББК 74+72я43

ISBN 978-966-916-275-5

© Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського, 2017

- виявляти проблемні зони освітнього процесу і розробляти технології вирішення складних ситуацій;

- сприяти адміністрації університету в зміцненні корпоративної культури, в створенні сприятливої психологічної атмосфери усередині університету.

Ці завдання реалізуються в різних напрямках діяльності психологічної служби у співпраці з психологічними кафедрами: психологічна просвіта, психологічна профілактика, психологічна діагностика, науково-дослідна діяльність, розвивальна діяльність, організаційно-методична діяльність, психологічне проектування, психологічна експертиза.

Психологічний супровід – це не лише опосередкована, але і пряма взаємодія психолога із студентами. З позиції компетентнісного підходу можна говорити, що одним з напрямів психологічного супроводу студентів є розвиток у них адаптаційного потенціалу і на цій основі оптимізація процесу адаптації студентів до умов навчання у вищому навчальному закладі. Тому доцільно наступне уточнення змісту адаптаційного етапу психологічного супроводу у внз:

- оцінка індивідуальних особливостей адаптації студентів до умов навчання у внз;
- поглиблене вивчення студентів з ознаками ускладненої адаптації;
- надання допомоги студентам, які мають труднощі в адаптації до умов навчання у внз;
- проведення тренінгів, спрямованих на розвиток адаптаційних здібностей студентів внз.

Таким чином, адаптаційний етап супроводу здійснюється безпосередньо для розвитку у студентів за допомогою психологічних засобів адаптаційного потенціалу особистості, а також опосередковано, через створення сприятливого освітнього середовища, основним результатом цієї роботи є оптимізація процесу адаптації студентів до умов навчання у вищому навчальному закладі.

ЕМОЦІЙНИЙ ІНТЕЛЕКТ МАЙБУТНІХ ПСИХОЛОГІВ, ЩО ВІДРІЗНЯЮТЬСЯ ЗА ТРИВОЖНІСТЮ

Черножук Ю. Г.

Університет Ушинського, Україна

Важливою ознакою сучасних досліджень інтелекту є підкреслена увага до його практичних аспектів. У річичі досліджень «практичного інтелекту» з'явилася низка нових психологічних конструктів, найбільш відомим з яких є «емоційний інтелект». Сьогодні дослідження цього феномену мають велику теоретичну та практичну значущість, особливо з огляду на професійну підготовку майбутніх психологів.

Існують різні підходи до розуміння психологічної сутності та структури емоційного інтелекту (І. М. Андреева, Р. Бар-Он; І. І. Ветрова, Д. Г. Оулмен, Д. Карузо, Д. В. Люсин, Дж. Мейєр, Е. Л. Носенко, П. Саловей, Е. А. Сергієнко, та ін.). Однак універсальну теорію емоційного інтелекту досі не розроблено. В нашому дослідженні він розуміється як підструктура соціального інтелекту, що включає здатність відстежувати власні та чужі почуття і емоції, розрізняти їх і використовувати отриману інформацію для керування мисленням і поведінкою, побудови стосунків з оточуючими, а також оперативного прогнозу міжособистісних подій.

Аналіз наукових джерел показав, що наразі недостатньо дослідженими є зв'язки емоційного інтелекту з іншими властивостями особистості, зокрема, з тривожністю. Під тривожністю розуміється стійка властивість особистості, що характеризує схильність до тривоги (емоційного переживання, пов'язаного з передчуттям небезпеки).

Мета дослідження полягає у вивченні індивідуально-психологічних особливостей емоційного інтелекту в залежності від рівня особистісної тривожності. Відповідно до мети були визначені завдання дослідження: 1) зійснити теоретичний аналіз психологічних праць за темою дослідження; 2) обрати методи й методики дослідження, що є адекватними його меті; 3) здійснити емпіричне дослідження, провести математико-статистичну обробку та психологічну інтерпретацію отриманих результатів. Об'єкт дослідження – властивості особистості майбутніх психологів, що відрізняються за тривожністю, предмет – показники тривожності та емоційного інтелекту зазначених осіб, їхній взаємозв'язок. Теоретичну основу дослідження склали положення сучасної психології про емоційний інтелект та тривожність.

Методи і методики дослідження. Для вирішення завдань дослідження були використані такі методи: *теоретичні* – зіставлення узагальнених наукових даних; *емпіричні* – тестування, бесіда, спостереження; *статистичні* – обробка та узагальнення даних емпіричного дослідження з використанням комп'ютерного пакету SPSS 13.0 for Windows. До психодіагностичного комплексу методик увійшли: Тест – опитувальник емоційного інтелекту «ЕІн» (Д. В. Люсин), тест «Емоційний інтелект» (Д. Холл), Шкала визначення особистісної та ситуативної тривожності (Ч. Спілбергер-Ю. Ханін).

З метою вивчення індивідуально-типологічних особливостей емоційного інтелекту майбутніх психологів, що відрізняються за тривожністю, була сформована вибірка досліджуваних. Її склали особи віком від 25 до 45 років, що навчаються у центрі перепідготовки спеціалістів ПНПУ ім. К.Д.Ушинського, разом 52 людини. Кількісний аналіз дозволив встановити характер зв'язків між показниками тривожності та емоційного інтелекту. У табл. 1 містяться основні відомості про зазначені зв'язки.

Кореляційний аналіз показав, що взаємозв'язки між параметрами емоційного інтелекту та тривожності мають виключно від'ємний характер. За допомогою якісного аналізу було отримано відомості про індивідуально-типові особливості емоційного інтелекту досліджуваних з різним рівнем тривожності.

Таблиця 1

Значущі коефіцієнти кореляції між показниками тривожності та емоційного інтелекту за методиками М.Холла та Д.В.Люсіна (n = 52)

показники	ЕО	СМ	Е	РЕІ	МЕІ	ВЕІ	РЕ	УЕ	ЗЕІл
ОТ	-436	-462	-493	-452	-674*	-690*	-747*	-634*	-723*

Примітка. тут і далі 1) нулі та коми опущені; 2) позначення:* – зв'язок на рівні 1%, без позначення – на рівні 5%; 3) умовні скорочення: ОТ – особистісна тривожність; ЕО – емоційна обізнаність; СМ – самомотивація; Е – емпатія; РЕІ – розпізнавання емоцій інших людей; МЕІ – міжособистісний емоційний інтелект, ВЕІ – внутріособистісний емоційний інтелект, РЕ – розуміння емоцій, УЕ – управління емоціями, ЗЕІл – загальний рівень емоційного інтелекту.

Для визначення статистичної значущості розбіжностей у показниках обох груп застосовано t-критерій Стьюдента (табл. 2).

Таблиця 2

Порівняння результатів досліджуваних за методиками М. Холла та Д.В. Люсіна

Показники		Група	М	Група	М	t-крит
1	ЕО	НТР	10	ВТР	16	2,3
2	СМ	НТР	8	ВТР	15	3,3*
3	Е	НТР	7	ВТР	13	2,3
4	РЕІ	НТР	7	ВТР	13	3,06*
5	МЕІ	НТР	38	ВТР	51	-2,3
6	ВЕІ	НТР	38	ВТР	60	-2,6
7	РЕ	НТР	38	ВТР	59	-2,1
8	УЕ	НТР	38	ВТР	53	-2,3
9	ЗЕІл	ВТР	76	ВТР	112	-2,5

Примітка: умовні скорочення: ВТР – високотривожні, НТР – низькотривожні.

З табл. 2. випливає, що низькотривожні досліджувані (6 осіб) переважають високотривожних (19 осіб) за показниками емоційного інтелекту (відмінності мають статистично значущий характер ($p < 0,01$), ($p < 0,05$)).

Низькотривожні здатні до кращого розуміння та управління власними емоціями, мають здатність до їхнього розпізнавання, ідентифікації та усвідомлення, здатні розуміти причини певних емоційних переживань, можуть успішно контролювати прояви власних емоцій, вербально описувати їх, мають потребу управляти емоціями, викликати і підтримувати бажані переживання і тримати під контролем небажані, здатні знижувати інтенсивність останніх. Вони також краще розуміють інших людей, вміють ідентифікувати їхні емоційні стани, спираючись на зовнішні прояви емоцій (міміка, жестикуляція, звучання голосу), більш чуйні до внутрішніх станів інших, успішно керують їхніми емоційними переживаннями, здатні викликати в оточуючих бажані для себе емоції і, можливо, схильні до маніпулювання людьми.